

PARTICIPATIEVE SOCIALE CAPACITEITSOPBOUW VOOR OVERSTROMINGSRISICOBEBEER

PRAKTISCHE RICHTLIJNEN

Auteurs: Alba Ballester en Marc Parés

Bijdragen aan de tekst: Elisa Kochskaemper, Cristina Vasilescu, Stefania Munaretto, Corinne Larrue, Douwe de Voogt en Lila Oriard.

Aanpassing van de inhoud: ebroNAUTAS & Fran Bravo

Illustraties: Fran Bravo & ebroNAUTAS

Ontwerp: Tato Santiago

Bezoek onze website voor meer informatie over het CAPFLO-project en volledige toegang tot de belangrijkste resultaten:
<http://capflo.net>

December 2017

ISBN: 978-84-697-8971-1

Über diese Praktischen Richtlinien

Overstromingsrisico kan worden uitgedrukt als het samenvallen van de kenmerken van het overstromingsgevaar (de “gevaarlijkheid” ervan) en de kwetsbaarheid van de potentieel getroffen menselijke gemeenschappen.

Gedurende decennia was de heersende benadering van overstromingsrisicobeheer (ORB) vrijwel geheel gericht op de vermindering van de kans op overstromingen, voornamelijk door middel van infrastructuur zoals dijken, wallen en kaden. In de loop van de tijd werd echter duidelijk dat deze technische benadering haar beperkingen had en zag men in dat het belangrijk is om de individuele en collectieve kwetsbaarheid te verminderen. Deze kwetsbaarheid houdt direct verband met specifieke sociale capaciteiten (SC's) die al dan niet aanwezig zijn in gemeenschappen die worden getroffen door overstromingen.

Deze veranderende kijk op ORB in Europa ging gepaard met een paradigmaverschuiving naar een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de overheid enerzijds en burgers die voorbereid moeten zijn op onvermijdelijke overstromingen anderzijds. In deze geest moedigt de Europese Overstromingenrichtlijn (OR)¹ de deelname van belanghebbenden en burgers in ORB aan via inspraak van het publiek.

Buiten de ‘top-down’ publieke inspraak die de OR vereist, zijn er in het door Europa gefinancierde CAPFLO-project ‘bottom-up’-benaderingen voor de ontwikkeling van SC's voor ORB bestudeerd. Deze praktische richtlijnen zijn het resultaat van deze studie en richten zich erop gemeenschappen aan te moedigen en te ondersteunen bij het ontwerpen en uitvoeren van hun eigen participatieve SC-opbouwproces, teneinde hun kwetsbaarheid voor overstromingen te verminderen.

De richtlijnen bieden belanghebbenden en overheidsambtenaren een conceptueel kader en praktische informatie (met inbegrip van een ‘stapsgewijze handleiding’) ter verbetering van hun lokaal ORB door middel van de betrokkenheid van de burgers in het opbouwen van SC. In dit document worden lessen uit praktijkervaring gepresenteerd met QR-links die de lezer meer gedetailleerde informatie bieden. De achtergrondinformatie en onderzoeksresultaten die werden gebruikt als basis voor het ontwikkelen van deze richtlijnen kunnen worden geraadpleegd op de website van CAPFLO: www.capflo.net.

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's (<https://googl/ppcirv>).

INHOUDSOPGAVE

1. Wat bedoelen we met sociale capaciteiten en hoe staan deze in verband met overstromingsrisicobeheer?	9
2. Wat voor soort sociale capaciteiten zijn nuttig voor het overstromingsrisicobeheer?	11
2.1 De kennisdimensie.....	12
2.2 De motivatiedimensie.....	13
2.3 De netwerkdimensie.....	13
2.4 De participatiedimensie	14
2.5 De financieringsdimensie.....	15
3. Waarom en hoe meten we sociale capaciteiten voor overstromingsrisicobeheer?	17
4. Hoe kunnen we participatieve sociale capaciteitsopbouw voor overstromingsrisicobeheer ontwikkelen?"	27
4.1 Participatiemechanismen voor het opbouwen van sociale capaciteiten"en la página 28	
4.2 Participatieve acties voor het opbouwen van sociale capaciteiten"en la página 30	
5. Stapsgewijze handleiding voor participatieve sociale capaciteitsopbouw	38

1. Wat bedoelen we met sociale capaciteiten en hoe staan deze in verband met overstromingsrisicobeheer?

Binnen het CAPFLO-project worden sociale capaciteiten (SC's) beschouwd als een breed scala aan vaardigheden waarmee een hogere mate van zelfbeheer kan worden bereikt met betrekking tot de uitdagingen van de gemeenschappen. Of deze capaciteiten aanwezig zijn in een gemeenschap hangt er van af of gemeenschapsleden toegang hebben tot bepaalde hulpmiddelen en of zij over de vaardigheden beschikken om deze te gebruiken.

Op het gebied van overstromingsrisicobeheer (ORB) staan SC's direct in verband met kwetsbaarheid. Gemeenschappen met afdoende sociale capaciteiten zijn vóór, tijdens en na een overstroming beter voorbereid en georganiseerd en de kans op verlies en leed is in dergelijke gevallen kleiner. Dat wil zeggen dat risico's aanzienlijk kunnen worden beperkt door sociale capaciteiten. Het CAPFLO-project baseert zich op eerder onderzoek en deskundig advies om een uitgebreide lijst op te stellen van relevante SC's met betrekking tot ORB in een Europese context.

Sommige van de geselecteerde capaciteiten zijn niet uitsluitend gerelateerd aan ORB, zoals een proactieve houding tegenover milieubescherming of ondernemerschap, terwijl andere meer specifiek zijn voor ORB, zoals het zich bewust zijn van het eigen overstromingsrisico. De meeste SC's voor ORB, zoals het begrip van de oorzaken van overstromingsrisico's, zijn individuele capaciteiten die als gemeenschappelijke capaciteiten worden beschouwd als de meerderheid van de personen in een gemeenschap deze bezitten. Andere capaciteiten zijn meer gerelateerd aan groepen mensen, zoals netwerkcapaciteiten.

Onder factoren die de mate van aanwezigheid van SC's voor ORB in een gemeenschap beïnvloeden, vallen de sociale structuur van de gemeenschap en de culturele achtergrond, alsmede de ervaring en het herhaald voorkomen van overstromingen. Bovendien speelt de institutionele en overheidscontext van een getroffen gemeenschap een belangrijke rol in de ontwikkeling van SC's voor ORB, want veel van de middelen die nodig zijn om deze te ontwikkelen worden beschikbaar gesteld door de overheid.

2. Wat voor soort sociale capaciteiten zijn nuttig voor het overstromingsrisicobeheer?

Op basis van eerder onderzoek² kunnen sociale capaciteiten (SC's) voor het beheer van natuurrampen in vijf dimensies worden ingedeeld: Kennis, Motivatie, Netwerken, Participatie en Financiering. Het CAPFLO-project heeft binnen elk van deze dimensies verschillende SC's geïdentificeerd die specifiek gerelateerd zijn aan overstromingsrisicobeheer (ORB).

1. **KENNISDIMENSIE:** Het creëren, verwerven en delen van kennis over ORB helpt een compleet begrip van het probleem op te bouwen en daarmee onze benaderingen voor oplossingen te verbeteren.
2. **MOTIVATIEDIMENSIE:** Het nemen van verantwoordelijkheid door het verminderen van de eigen kwetsbaarheid is op zowel persoonlijk als groepsniveau een cruciale voorwaarde voor de betrokkenheid van burgers in ORB.
3. **NETWERKDIMENSIE:** Onder deze dimensie valt het vermogen om netwerken op te bouwen en te versterken van mensen die betrokken zijn bij ORB en leven met overstromingsrisico. Dit type SC is een hulpmiddel voor het versterken van andere capaciteiten, zoals het delen en verspreiden van kennis of het faciliteren van participatieprocessen.
4. **PARTICIPATIEDIMENSIE:** Hieronder vallen vaardigheden en hulpmiddelen die de samenwerking van het grote publiek en belanghebbenden op het gebied van ORB mogelijk maken.
5. **FINANCIERINGSDIMENSIE:** Dit type SC is gerelateerd aan de toegang tot allerlei economische hulpmiddelen voor ORB, variërend van het afsluiten van passende verzekeringen tot de toegang tot Europese fondsen.

² Kuhlicke, C. and Steinführer, A. (2010) Social capacity building for natural hazards: A conceptual frame. CapHaz-Net WP1 Report. Helmholtz Centre for Environmental Research – UFZ en Johann Heinrich von Thunen Institute: Leipzig en Braunschweig.

2.1 De kennisdimensie

- **De capaciteit voor overstromingsrisicobewustzijn:** Zonder bewustzijn raken gemeenschappen niet betrokken bij enige vorm van ORB.
- **De capaciteit voor het begrip van het natuurverschijnsel, de oorzaken van de daaraan verbonden risico's en de kenmerken van het bestaande ORB-systeem:** Een eenvoudige maar degelijke technische (inclusief juridische) achtergrond is nodig om veelvoorkomende en ernstige misvattingen te voorkomen, om de gemeenschappelijke fundamenten te bepalen en de grenzen van ORB-maatregelen en -strategieën te bespreken.
- **De capaciteit om binnen de administratieve structuur van het lokale ORB te opereren:** Rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende instanties met bevoegdheden inzake ORB dienen correct geïdentificeerd te worden. Zo kan op een juiste manier aan de ORB-behoefte van de gemeenschap worden voldaan, kunnen conflicten worden vermeden en wordt de verantwoordingsplicht van de overheid gestimuleerd.
- **De capaciteit voor de verspreiding van kennis over ORB:** Kennis over ORB is meestal ongelijk verdeeld onder de leden van een gemeenschap. Deze capaciteit bevordert een meer universeel en gemeenschappelijk begrip van ORB-kwesties.
- **De capaciteit voor het uitwisselen van kennis tussen de verschillende belanghebbenden:** Kennis over ORB dreigt versnipperd te raken tussen de verschillende belanghebbenden die deze kennis ontwikkelen of bezitten. Deze capaciteit is daarom nodig om onder hen allen een gedeeld en vollediger begrip van ORB te bereiken.
- **De capaciteit voor het onderzoeken en ontwikkelen van ORB-maatregelen en -beleid:** ORB heeft unieke en onderscheidende lokale kenmerken die alleen kunnen worden begrepen door lokaal gerichte studies. Om sociaal haalbare voorstellen voor de aanpak van het lokale ORB te ontwerpen, zijn er mogelijk innovatieve benaderingen nodig, ontwikkeld door ervaren gemeenschappen.

2.2 De motivatiedimensie

- **Een proactieve houding voor zelfbescherming:** De eigen verantwoordelijkheid nemen voor zelfbescherming tegen overstromingsrisico's (en het aangrijpen van de mogelijkheden om dit te doen) is een zeer belangrijke stap voor de publieke betrokkenheid bij ORB en bevordert de ontwikkeling van veel andere SC's.
- **Een proactieve houding voor de bescherming van de groep:** De collectieve zoektocht naar oplossingen voor een gedeeld ORB vergroot het aantal maatregelen dat kan worden genomen en bevordert de sociale dynamiek en synergie, met inbegrip van participatieve sociale capaciteitsopbouw.
- **Een proactieve houding voor de milieubescherming van rivieren:** Deze capaciteit maakt mogelijk dat ORB-maatregelen worden genomen die verenigbaar zijn met de verbetering of het behoud van het ecosysteem van rivieren, en dus consistent zijn met EU-wetgeving..
- **De capaciteit voor het creëren van sociale betrokkenheid bij ORB:** Deze capaciteit stelt gemotiveerde personen in staat om hun betrokkenheid binnen hun gemeenschap te verspreiden, waardoor meer maatregelen kunnen worden genomen en meer energie in participatief ORB kan worden gestoken.

2.3 De netwerkdimensie

- **De capaciteit voor gebruik van netwerken voor ORB:** Als bijzonder ingewikkelde sociale structuren zijn netwerken altijd in menselijke gemeenschappen aanwezig (in meerdere of mindere mate en met verschillende kenmerken) en kunnen zij een krachtig, veelzijdig instrument zijn voor de gemeenschapsleden. Deze capaciteit maakt het gebruik van bestaande sociale netwerken voor ORB mogelijk.
- **De capaciteit voor het creëren van specifieke netwerken voor ORB:** Aan ORB gerelateerde taken, debatten of voorstellen worden idealiter ondersteund door specifieke, zowel persoonlijke als online sociale netwerken. De capaciteit voor het creëren van deze specifieke netwerken kan worden verbeterd als gemeenschappen onderling beste praktijken uitwisselen.

2.4 De participatiedimensie

- **De capaciteit voor toegang tot informatie over ORB-projecten en overheidsbeleid:** De traditionele top-down-benadering in ORB heeft niet bevorderend gewerkt voor de toegang tot informatie in getroffen gemeenschappen en deze informatie is juist essentieel bij het invoeren van elementaire wetgeving op het gebied van milieubeheer.
- **De capaciteit waarmee iemand zijn/haar eigen ORB-waarnemingen en -voorstellen kan delen:** Dit maakt bijdragen aan een openbaar raadplegingsproces over ORB mogelijk. Een effectieve bijdrage vereist echter kennis over de protocollen van het raadplegingsproces en ook het vermogen om die bijdrage op de juiste manier te leveren.
- **De capaciteit voor het overleggen over ORB-maatregelen en -beleid:** Deze capaciteit stelt deelnemers aan ORB-besluitvormingsprocessen in staat om hun standpunten met verschillende betrokkenen te bespreken, te delen, erover te debatteren en uit te wisselen. Afhankelijk van de debatcultuur en gewoonten van de verschillende gemeenschappen zullen deze capaciteiten in verschillende mate aanwezig zijn. Gezien het belang van overlegprocessen in de nieuwe benadering voor het bestuur van ORB, moet terdege rekening worden gehouden met deze capaciteit.
- **De capaciteit voor proactieve participatie in ORB-maatregelen en -beleid:** Burgerinitiatieven kunnen een zeer effectieve bijdrage leveren aan ORB. Om deze complexe capaciteit te ontwikkelen, kan men inspiratie opdoen uit praktijken die door andere gemeenschappen zijn uitgevoerd.

2.5 De financieringsdimensie

- **De capaciteit voor toegang tot algemene financiële middelen voor ORB:** Deze capaciteit vereist zowel kennis over algemene financiële producten als het vermogen de juiste middelen te kiezen of aan te passen voor de financiering van ORB-maatregelen of -projecten
- **De capaciteit voor toegang tot specifieke financiering voor ORB-gerelateerde projecten:** In EU-verband is deze capaciteit sterk gekoppeld aan kennis over milieufinancieringsprogramma's en aan het vermogen om een geschikt ORB-project te ontwikkelen of aan te vragen. Andere specifieke financieringsbronnen omvatten innovatieve sociale fondsen (bijv. crowdfunding).
- **De capaciteit voor ondernemerschap in ORB-gerelateerde activiteiten:** Deze capaciteit wordt beïnvloed door de algemene ondernemerscultuur van gemeenschappen. Traditionele maatregelen ter ondersteuning van het ondernemerschap, alsmede de bevordering en uitwisseling van beste praktijken tussen gemeenschappen, kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van deze capaciteit.

3. Waarom en hoe meten we sociale capaciteiten voor overstromingsrisicobeheer?

De eerste stap in een SC-opbouwproces is evalueren welke sociale capaciteiten in de gemeenschap voorhanden zijn, zodat de inspanningen kunnen worden toegespitst op de ontbrekende SC's. Deze beoordeling vereist het vaststellen van gemakkelijk meetbare "indicatoren" voor elk van de SC's.

Voor alle genoemde SC's die verband houden met overstromingsrisicobeheer (ORB) heeft het CAPFLO-project twee soorten indicatoren vastgesteld: Middelen en Vaardigheden. Een enkele SC op het gebied van ORB kan worden gekoppeld aan een variërend aantal van beide soorten indicatoren.

Vaardigheden verwijzen naar de bekwaamheid van individuen en groepen in zaken als "een overstromingsrisicokaart gebruiken" of "overleggen over complexe problemen". Onder Middelen vallen diverse zaken die nodig zijn om deze vaardigheden in de praktijk te ontwikkelen en er baat bij te hebben, zoals "lokale overstromingsrisicokaarten" of "lopende participatieve overlegprocessen". Vaardigheden hangen sterk af van achtergrond en ervaring van de gemeenschapsleden, terwijl Middelen meestal worden verstrekt door publieke en particuliere instellingen onder specifieke contextuele voorwaarden.

De aanwezigheid van Middelen kan daarom worden vastgesteld door het bestuderen van de context (bijv. door officiële websites of nieuwsbrieven te raadplegen, wetgeving te analyseren, interviews met ORB-ambtenaren te houden enz.), terwijl Vaardigheden kunnen worden vastgesteld door vragen over de gemeenschap te stellen (bijv. interviews met belanghebbenden, focusgroepen, enquêtes enz.).

Wanneer zowel de middelen als de vaardigheden van een specifieke sociale capaciteit voldoende aanwezig zijn in een gemeenschap, kunnen we bevestigen dat deze gemeenschap beschikt over deze sociale capaciteit.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
KENNIS	Overstromingsrisicobewustzijn	Publiek toegankelijke overstromingsrisicokaarten.	Overstromingsrisicokaarten raadplegen en interpreteren.
		Evacuatieplannen.	Het gemeentelijke evacuatieplan kennen en kunnen opvolgen.
		Lokale kennis en ervaring opgebouwd door overstromingen in het verleden.	Bewerten, sammeln und verbreiten Sie Wissen über lokale Erfahrungen im Umgang mit Hochwasserrisiken
	Begrip van de oorzaken en kenmerken van overstromingen en van het bestaande ORB-systeem	Kwalitatief goede informatie over ORB in het reguliere onderwijs.	Toegang bieden tot en begrip hebben van de wetenschappelijk-technische informatie over ORB.
		Publiek toegankelijke wetenschappelijk-technische informatie over ORB.	Ermöglichen Sie Zugang zu verständlichen wissenschaftlich-technischen Informationen über FRM
		Informatie over infrastructuur en strategieën ter beperking van het risico van lokale overstromingen.	Meer te weten komen over het bestaande model voor het omgaan met overstromingsrisico's in iemands directe omgeving.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
KENNIS	Binnen de administratieve ORB-structuur opereren	Voorlichtingsmateriaal over ORB-beleid en -wetgeving.	De bevoegdheden van de verschillende overheidsdiensten die betrokken zijn bij ORB identificeren.
		Informatiecentra over ORB-wetgeving en lokaal ORB-beleid.	Meer te weten komen over de voorkeursmaatregelen vastgesteld in de Europese overstromingenrichtlijn, de nationale ORB-wetgeving en de regionale ORB-plannen.
		Lokaal voorlichtingsmateriaal over ORB (folders, multimedia).	Productie en distributie van lokaal voorlichtingsmateriaal over ORB.
	Verspreiding van kennis over ORB	Voorlichtingsactiviteiten (excursies enz.) over lokaal ORB.	Bevorderen en organiseren van voorlichtingsactiviteiten over lokaal ORB (excursies, workshops enz.).
		Algemene of specifieke netwerken over ORB.	Algemene of specifieke netwerken over ORB gebruiken om informatie te verspreiden.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
KENNIS	Kennisuitwisseling tussen de verschillende belanghebbenden	Participatieve en op overleg gebaseerde besluitvormingsproces en binnen sectoren over ORB.	Deelnemen aan overlegprocessen over ORB in diverse sectoren.
		Netwerken inzake ORB.	Communicatie tussen diverse belanghebbenden.
	Onderzoek naar en ontwikkeling van ORB-maatregelen en -beleid	ORB-onderzoekscentra in het land.	Onderzoek en innovatie in aspecten van lokaal ORB en verspreiding van de resultaten.
MOTIVATIE	Proactieve houding voor zelfbescherming	Realtime gegevens over huidige overstromingen.	Realtime informatie over overstromingen opzoeken en begrijpen.
		Overstromingsverzekeringen.	Een passende overstromingsverzekering afsluiten.
		Beschermende maatregelen tegen overstromingen in gebouwen (woningen).	Aanpassing van privé-infrastructuur die aan overstromingen is blootgesteld.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
MOTIVATIE	Proactieve houding voor de bescherming van de groep	Voorlichtingsmaterialen om de sociale betrokkenheid bij ORB te bevorderen.	Betrokkenheid tonen bij de collectieve zoektocht naar oplossingen voor overstromingsrisico's.
		Netwerken inzake ORB	Actief deelnemen aan netwerken inzake ORB.
	Proactieve houding voor de milieubescherming van rivieren	Lokale activiteiten die in het riviermilieu plaatsvinden (kanoën, vissen, wandelen enz.).	De toestand van het ecosysteem van de rivier evalueren.
	Opwekken van sociale betrokkenheid in ORB	Publieke evenementen met betrekking tot ORB (overstromingsoefeningen, thematische evenementen, tentoonstellingen enz.).	Publieke evenementen over ORB organiseren en promoten.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
NETWERKEN	Gebruik van niet-specifieke sociale netwerken voor ORB	Online sociale netwerken.	Kennis uitwisselen en verspreiden en/of ORB op digitale media bespreken.
		Ruimten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en een discussie kunnen aangaan.	Mensen persoonlijk ontmoeten om informatie uit te wisselen en te delen en/of een discussie over ORB te houden.
		Officieel erkende ngo's.	ORB-maatregelen voorstellen, financieren en gezamenlijk ontwikkelen.
	Creatie van specifieke netwerken voor ORB	Online social media (Facebook, Twitter, WhatsApp...).	Online netwerken over ORB opzetten en promoten met behulp van social mediaplatformen.
		Wetgeving die verenigingen juridische dekking biedt en overheidsbeleid om ze te bevorderen en te versterken.	Oprichten van een ngo over ORB-zaken met een eigen juridische structuur en financiële middelen.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
PARTICIPATIE	Toegang tot informatie over ORB-projecten en overheidsbeleid	Onderdeel over openbare informatie op de websites van overheidsinstanties die verantwoordelijk zijn voor ORB.	Websites raadplegen van de verantwoordelijke autoriteiten om informatie te verzamelen over ORB-projecten en -beleid.
	Percepties en voorstellen over ORB verstrekken aan overheidsinstanties	Verplichte raadplegingsprocessen in ORB-wetgeving.	Deelnemen aan openbare raadplegingsprocessen (bijv. het opstellen van schriftelijke opmerkingen).
	Participatief overleg over ORB	Permanente ruimten voor actieve deelname (discussieforums enz.).	Actief deelnemen aan permanente forums over ORB.
		Actuele kaart van belanghebbenden en betrokkenen.	Deelnemen aan overlegprocessen waarin de diverse belanghebbenden betrokken worden.
	Proactieve deelname aan ORB	Inventaris van andere praktijken in burgerinitiatieven gerelateerd aan ORB.	Burgerinitiatieven inzake ORB bevorderen.

DIMENSIES	CAPACITEITEN	INDICATOREN	
		Middel	Vaardigheid
FINANCIERING	Toegang tot algemene financiering van projecten en investeringen inzake ORB	Bankleningen.	Toegang tot geldleningen voor investeringen in verband met ORB (aanpassing van huizen en infrastructuur, aankoop van apparatuur voor de bescherming van burgers enz.).
		Openbare fondsen van lokale, regionale of nationale overheden.	Toegang tot lokale of regionale fondsen door middel van directe overheidsinvesteringen of subsidies/steun voor investeringen inzake ORB (aanpassing van huizen en infrastructuur, aankoop van apparatuur voor de bescherming van burgers enz.).
	Toegang tot specifieke financiering van projecten inzake ORB	Financieringsprogramma's voor milieuprojecten op Europees, nationaal, regionaal of lokaal niveau.	Toegang tot specifieke publieke fondsen voor ORB-projecten.
		Innovatieve sociale fondsen (crowdfunding, tijdbanken enz.).	Toegang tot innovatieve sociale fondsen voor milieuprojecten inzake ORB.
Ondernemerschap in ORB-gerelateerde activiteiten	Lijst van andere praktijken in ondernemerschap gerelateerd aan ORB.	Een lokaal ondernemersproject inzake ORB opzetten.	

ALLES GEREGLD: BEOORDEEL NU DE SOCIALE CAPACITEITEN VAN UW GEMEENSCHAP OP HET GEBIED VAN OVERSTROMINGSRISICOBEBEER!

Met behulp van een tabel die u kunt raadplegen met de onderstaande QR-code kunt u de lijst met middelen controleren en aangeven welke middelen in uw context aan- of afwezig zijn. Bij deze taak kan het ook behulpzaam zijn om beschikbare ORB-deskundigen te raadplegen, door individuele gesprekken of door middel van een "focusgroep", een workshop waarin zij een discussie kunnen aangaan over de aanwezigheid van bepaalde middelen als zij het niet met elkaar eens zijn.

Via de QR-code vindt u ook de enquête die kan worden gebruikt met een statistisch representatieve groep in uw gemeenschap om de aanwezigheid van ORB-gerelateerde vaardigheden te beoordelen. U kunt deze vragenlijst desgewenst aanpassen of verbeteren, maar door zo weinig mogelijk af te wijken van het origineel kunnen de gegevens over gemeenschappen in heel Europa beter vergeleken worden door u en andere belanghebbenden en onderzoekers.

Neem contact met de CAPFLO-projectcoördinator als u twijfelt of suggesties heeft. We horen graag van u en we zijn bereid u gratis technisch advies te geven.

<https://goo.gl/2Mse2e>

4. Hoe kunnen we participatieve sociale capaciteitsopbouw voor overstromingsrisicobeheer ontwikkelen?

Met behulp van de bottom-up-benadering van het CAPFLO-project hebben we 8 soorten participatiemechanismen (PM's) geïdentificeerd. Deze PM's beschrijven het algemene ontwerp, de structuur en de opzet van een participatief evenement.

We stellen voor elk PM een lijst met potentiële participatieve acties (PA's), gekoppeld aan de vaardigheden die eerder zijn genoemd als indicatoren van de SC's gerelateerd met overstromingsrisicobeheer (ORB). De reden om de participatieve acties te richten op "vaardigheden" en niet op "middelen" is dat, hoewel sommige van deze middelen door de gemeenschap zouden kunnen worden geproduceerd, de ontwikkeling van ORB-middelen in veel gevallen de juridische verantwoordelijkheid is van de bevoegde autoriteiten.

De beoordeling van de uitvoering in het CAPFLO-project van een aantal van de voorgestelde participatieve acties in 5 verschillende landen heeft belangrijke lessen opgeleverd die aan het einde van dit onderdeel worden besproken.

4.1 Participatiemechanismen voor het opbouwen van sociale capaciteiten

De volgende participatiemechanismen (PM's) zijn door het CAPFLO-project als geschikt aangemerkt voor het opbouwen van SC's voor ORB. Deze acht PM's vallen onder verschillende "participatieniveaus" en beschrijven de organisatie van participatieve evenementen.

- **Uitzending/verspreiding:** Onder dit PM vallen initiatieven voor het verspreiden van informatie door de organisatoren van het SC-opbouwproces. Zij verstrekken informatie aan andere betrokkenen en belanghebbenden, door middel van folders, digitale documenten, massamedia en verdere niet-directe communicatiemiddelen.
- **Openbare vergaderingen:** Openbare vergaderingen zijn ook informatieverstrekken evenementen, maar het verschil is dat deelnemers op een bepaalde datum naar een bepaalde locatie moeten komen om informatie te krijgen. Het voordeel is dat de informatievoorziening direct en persoonlijk is. In de meeste gevallen kunnen deelnemers vragen stellen, maar deze vraag-en-antwoordsessies zijn meer bedoeld om hen aanvullende informatie te geven dan om mensen de gelegenheid te bieden tot het stellen van kritische, tot nadenken stemmende vragen die de opvattingen van de organisatoren van het proces zouden kunnen veranderen.
- **Excursies en bezoeken:** Over het algemeen bedoeld om de omgeving, de uiterwaarden en de landschapkenmerken te leren kennen. De informatiestroom kan van één kant komen (de procesleiders of ingehuurde deskundigen begeleiden de excursie) of van twee kanten (de excursiegids verwacht belangrijke bijdragen van belanghebbenden). Hieronder vallen ook bezoeken aan andere ORB-gerelateerde regio's of ervaringen om beste praktijken te verzamelen.
- **Publiek evenement:** Participatie van burgers in brede ORB-gerelateerde publieke evenementen. Onder deze evenementen vallen onder andere de uitwisseling van ervaringen, trainingen en simulaties. De informatiestroom komt meestal van één kant maar kan ook van twee kanten komen. Het gaat hier voornamelijk om evacuatieoefeningen.
- **Openbare raadpleging:** Raadpleging over een specifiek onderwerp, om de mening van de deelnemers te peilen (belanghebbenden of algemeen publiek). Dit kan een formeel of informeel proces zijn en op verschillende online of persoonlijke manieren plaatsvinden en met diverse technieken voor het verzamelen van meningen (bijv. peilingen onder burgers, expert- of burgeradvies enz.).

- **Overlegworkshops:** Overlegworkshops bieden goede kansen voor zowel deelnemers als organisatoren van het SC-opbouwproces (en mogelijk andere belanghebbenden) om dit onderwerp openlijk te bespreken. Onder overleg vallen "rationele discussies" die boven de persoonlijke belangen van de deelnemers uitstijgen om oplossingen te vinden voor ORB-kwesties. Vanuit de opbouw van SC gezien zijn deze activiteiten voornamelijk gericht op het creëren en delen van kennis, zodat deelnemers van elkaar kunnen leren. Verdere doelstellingen van deze workshops zijn consensus bereiken of aanbevelingen verzamelen voor ORB-autoriteiten.
- **Burgerwetenschap:** Burgerwetenschap verwijst naar acties die worden ondernomen door leden van een gemeenschap om onderzoekers of hogere overheidsniveaus te helpen met het verstrekken van gegevens die zij zelf hebben verzameld. De gegevens kunnen bestaan uit verschillende soorten informatie of categorieën, variërend van rivierwaterstanden tot demografische informatie over de gemeenschap. Voor technische gegevens kunnen wetenschappelijke instrumenten aan deelnemers worden verstrekt die gemakkelijk te gebruiken zijn. Meestal komt het initiatief van de burgers of gemeenschappen, maar burgerwetenschap kan ook van bovenaf worden gestimuleerd.
- **Vrijwilligerswerk:** Een breed scala aan acties gerelateerd aan ORB die een grote inzet en tijdsinvestering van burgers vereist, meestal in samenwerking met de bevoegde ORB-autoriteiten (bijv. burgerbrigades om de waterstanden tijdens een overstroming bij te houden en gegevens te verstrekken aan de lokale overheid of stroomgebiedbeheerders). Hoewel burgers deze acties meestal zelf opstarten, kunnen dergelijke initiatieven een uiteenlopende oorsprong hebben (bijv. overheidsinstanties, bedrijven, organisaties...).

4.2 Participatieve acties voor het opbouwen van sociale capaciteiten

Participatieve acties (PA's) kunnen worden ontworpen door het opstellen van concrete doelstellingen en inhoud binnen de algemene opzet van participatiemechanismen. PA's moeten worden aangepast aan de omstandigheden van elke getroffen gemeenschap (financiële mogelijkheden, sociale samenstelling, ORB-motivatie...). De context kan de effectiviteit van een bepaalde PA sterk beïnvloeden: de volgende lijst met voorbeelden van PA's biedt u de mogelijkheid om voorstellen voor PA's te kiezen en toe te voegen, al naar gelang de context van uw gemeenschap. Meer gedetailleerde informatie en tips ontleend aan de ervaringen met de uitvoering van deze PA's vindt u op de CAPFLO-website of via de links in de referentiekolom van de tabel.

Tijdens het participatieproces kunnen PA's van verschillende PM's op veel verschillende manieren worden gecombineerd. Als voorbeeld kan de financiering van een evenement voor sociale capaciteitsopbouw genoemd worden dat bestaat uit een voorlichtingsbijeenkomst over mogelijke fondsen, uitwisseling van ervaringen met mensen uit andere regio's met meer ervaring en een overlegworkshop om een voorstel op te stellen voor een project gericht op fondsenwerving.

PMs	Participatieve acties	Referenties
Openbare vergaderingen	Conferentie over overstromingsrisico- en -gevaarkaarten.	http://capflo.net/france/ http://capflo.net/the-netherlands/
	Presentatie van evacuatieplannen.	https://goo.gl/7Bvygy
	Conferentie over de doeltreffendheid van de maatregelen die traditioneel uitgevoerd worden en/of nieuwe voorstellen.	https://goo.gl/ad3tzX
	Technische conferentie over lokaal ORB.	http://capflo.net/italy/ http://capflo.net/spain/
	Voorlichtingsbijeenkomst over de geldende wetgeving inzake overstromingen en de toepassing ervan.	http://capflo.net/spain/
	Presentatie van actieve forums en andere lopende participatieprocessen over ORB.	https://goo.gl/1xLgkS
	Conferentie over (stedelijke en/of agrarische) ORB-verzekeringen.	http://capflo.net/spain/
	Voorlichtingsbijeenkomst over de opening van de inschrijvingsperiode voor mogelijke ORB-gerelateerde subsidies (op lokaal, regionaal, nationaal, Europees niveau enz.).	http://capflo.net/spain/
	Presentatie van andere praktijken op het gebied van financiering.	http://capflo.net/spain/
	Andere voorstellen...	

PMs	Participatieve acties	Referenties
Uitzending/ verspreiding	Multimedia verspreiden, waaronder het delen van ervaringen op het gebied van overstromingen via publiciteit op social media.	https://goo.gl/p27J3r
	Een website publiceren met een samenvatting van publiek toegankelijke kennisbronnen die relevant zijn voor het lokale ORB.	http://capflo.net/germany/
	Bestaande ORB-gerelateerde, lokaal relevante netwerken promoten via publiciteit op social media.	https://goo.gl/8xwaWg
	Deelnemers aan een ORB-evenement voorzien van een document over instrumenten, bevoegdheden en verantwoordelijkheden met betrekking tot ORB.	http://capflo.net/spain/
	FRM-bezogene Filmprojektion für Studenten.	http://capflo.net/germany/
	Andere voorstellen...	

PMs	Participatieve acties	Referenties
Excursies en bezoeken	Excursie naar de uiterwaarden, bezoek van de huidige infrastructuur voor lokaal ORB.	http://capflo.net/spain/ http://capflo.net/the-netherlands/ http://capflo.net/italy/
	Een boottocht met uitleg over de rivier of rivieren waar het lokale ORB betrekking op heeft.	http://capflo.net/germany/ http://capflo.net/spain/
	Een wandeling langs de rivier met leerlingen.	http://capflo.net/germany/
	Andere voorstellen...	
Publiek evenement	Evacuatieoefening.	http://repo.floodalliance.net/jspui/handle/44111/1199
	Tentoonstelling van historische plaatselijke foto's in verband met ORB.	https://goo.gl/ZwMSzj http://capflo.net/the-netherlands/
	Andere voorstellen...	

PMs	Participatieve acties	Referenties
Overleg	Online peiling over een geplande ORB-maatregel.	https://goo.gl/zciMAo
	Openbare raadpleging over het maatregelenprogramma van het huidige ORB-plan.	https://goo.gl/ad3tzX http://capflo.net/italy/
	Andere voorstellen...	
Overlegworkshop	Een overlegworkshop over ORB op scholen. Overstromingsmodellering.	http://capflo.net/spain/
	Een workshop voor belanghebbenden, ORB-technici en communicatieprofessionals voor het creëren van materialen voor de verspreiding van lokaal ORB.	http://www.imra.cnr.it/
	Creatie en beheer van lokale netwerken inzake ORB.	http://capflo.net/france/
	Diagnoseworkshop met belanghebbenden en technici over ORB-verzekeringen (beperkingen en mogelijkheden).	http://capflo.net/spain/

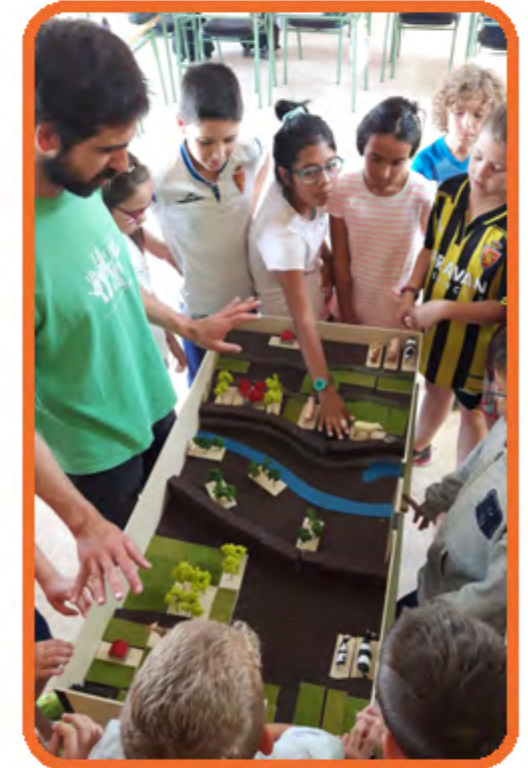
PMs	Participatieve acties	Referenties
Overlegworkshop	Workshop voor deskundigen en gemeenschapsleiders voor de identificatie en het ontwerp van activiteiten ter bevordering van de maatschappelijke betrokkenheid in lokaal ORB.	http://capflo.net/france/ http://www.imra.cnr.it/
	Workshop voor ORB-technici, mediavertegenwoordigers en lokale belanghebbenden om in overleg een communicatieplan voor ORB op te stellen.	http://capflo.net/spain/
	Workshop voor belanghebbenden om voorstellen te doen om consensusmaatregelen op te nemen in het huidige ORB-plan.	https://goo.gl/ad3tzX https://goo.gl/a8NrPV
	Workshop voor professionals en belanghebbenden voor toegang tot specifieke financiering voor milieuprojecten gekoppeld aan ORB.	http://capflo.net/spain/
	Workshop voor professionals, bedrijven en ondernemers voor de bevordering van lokaal ORB-ondernemerschap.	http://capflo.net/spain/
	Andere voorstellen...	

PMs	Participatieve acties	Referenties
Burgerwetenschap	Creatie van een app voor het verzamelen van gegevens van burgers over het lokale ORB (waterstanden, beschadigde infrastructuur...).	https://goo.gl/wJJoZv
	Oprichting van een onderzoeks- en ontwikkelingswerkgroep ter bevordering van burgerwetenschap inzake lokaal ORB.	https://goo.gl/BxZsNz
	Andere voorstellen...	
Vrijwilligerswerk	Schaffung von Bürgerverbänden (Aussichtspunkte, Schutzflüsse, Verteidigung, etc.).	https://goo.gl/kAyU7E https://goo.gl/6Ee77L https://goo.gl/tr1kyU
	Oprichting van permanente lokale forums voor besluitvorming over ORB.	
	Andere voorstellen...	

MIST U EEN VAARDIGHEID? LAAT ONS WAT VOORSTELLEN DOEN VOOR ACTIES... OF JUIST ANDERSOM!

Acties voor participatieve SC-opbouw inzake ORB worden binnen het CAPFLO-project in verband gebracht met de vaardigheden die eerder als indicatoren zijn voorgesteld. Zodoende kunnen de beoordelingsresultaten van de SC's van een gemeenschap vertaald worden in een voorlopige lijst van participatieve acties (PA's), die de ontbrekende vaardigheden kunnen verbeteren. De tabel die u kunt raadplegen met deze QR-code kan voor dit doel worden gebruikt, alsmede om te beslissen welke van de mogelijke acties uitgevoerd worden, gebaseerd op hun potentieel om verschillende vaardigheden en SC's te beïnvloeden.

Hoewel niet alle van de genoemde PA's binnen het project getest zijn, zijn de goede resultaten van de wel geteste acties bemoedigend. Het delen van uw eigen resultaten met de projectcoördinator kan bijdragen aan de verbetering van onze participatief SC-opbouw hulpmiddel... Word onderdeel van onze crew en help ons naar verminderde sociale kwetsbaarheid voor overstromingen te zeilen!

<https://goo.gl/4wjDaT>

5. Stapsgewijze handleiding voor participatieve sociale capaciteitsopbouw

Deze stapsgewijze handleiding is een aanpasbaar handvat. Let op, misschien zijn niet alle voorgestelde stappen nodig in uw specifieke context.

Planningsfase

1. Persoonlijke en collectieve betrokkenheid en leiderschap
Wie gaat de participatieve SC-opbouw organiseren? Hoe wordt het leiderschap gedeeld? Hoe worden de taken onderling verdeeld? Is er een instelling die toezicht houdt op het proces?
2. Probleemanalyse en definitie
Wat is het probleem waarvoor een participatief sociaal capaciteitsopbouwproces nodig is? Dit proces houdt verband met de SC-beoordeling inzake ORB: welke sociale capaciteiten ontbreken en moeten verbeterd of ontwikkeld worden?
3. Definitie van het doel
Identificeer het doel van het participatieproces: Waar draagt de participatie aan bij en hoe? Welke capaciteiten moeten worden opgebouwd?
4. Definitie van het toepassingsgebied
Identificeer het toepassingsgebied van de participatie, zowel geografisch (ruimtelijke schaal) als politiek (welke overheidsniveaus erbij betrokken moeten worden).
5. Analyse van de context
Identificeer de politieke, juridische en sociale context van uw geval. Identificeer verder ook potentiële (contextuele) belemmeringen voor participatie.
6. Analyse van belanghebbenden
Identificeer de betrokkenen die een aandeel hebben in de kwestie en die sociale en maatschappelijke capaciteiten dienen te versterken. Beschrijf verder de netwerkverbindingen tussen deze betrokkenen (wie kent wie, bestaande samenwerking enz.).
7. Selectie van belanghebbenden voor participatieve planning
Selecteer de belanghebbenden in ORB die noodzakelijkerwijs betrokken moeten worden bij het ontwerp van participatieve SC-opbouw en leg uit waarom.
8. Analyse van middelen en tijd
Hoeveel financiële middelen zijn er of kunnen beschikbaar worden gesteld? Wat is het tijdsbestek waarin het participatieproces moet plaatsvinden? Welke deskundigheid is vereist om het participatieproces te ontwerpen en te implementeren?
9. Lijst met potentiële participatieve acties
Bedenk voor de uitvoeringsfase participatieve acties die kunnen bijdragen aan de opbouw van de sociale en maatschappelijke capaciteiten die in uw geval ontbreken.

10. Selectie van PM's en PA's ter verbetering van de sociale capaciteiten

Op basis van de voorgestelde potentiële participatieve acties, identificeer in overleg met de belanghebbenden welke participatieve acties en mechanismen uitgevoerd moeten worden ter verbetering van de sociale capaciteiten. Afhankelijk van de beschikbare middelen, doelstellingen en soorten acties zijn sommige PM's geschikter dan andere.

11. Participatieve planning van de uitvoering van de acties

Planning van het geselecteerde PM: de output van dit proces is een aantal geselecteerde participatieve acties die uitgevoerd moeten worden om de sociale capaciteiten te verbeteren, met een aanduiding van wie erbij betrokken moeten worden en wanneer ze uitgevoerd moeten worden.

Uitvoeringsfase

12. Deelnemers aan de uitvoering uitnodigen/ selecteren en informeren

Op basis van de analyse van de belanghebbenden en het type geselecteerde PM en PA, de doelgroep voor deelname selecteren en uitnodigen. Informeer de genodigden over het onderwerp en wat hun rol is.

13. Promotie van het evenement

Promoot het belang van het evenement onder de potentiële deelnemers en informeer externe betrokkenen van wat er gaat gebeuren. Dit evenement kan bijvoorbeeld andere mensen inspireren om soortgelijke processen te voeren.

14. Participatieve acties uitvoeren

Voer samen met de deelnemers participatieve acties uit om sociale en maatschappelijke capaciteiten op te bouwen.

15. Evalueer de resultaten van de acties en de kwaliteit van de uitvoering ervan.

Evalueer de participatieve acties na hun uitvoering. Bereid een evaluatie voor over de te ontwikkelen vaardigheden en kwaliteitscriteria van de participatieve acties.

16. Evalueer na enige tijd de resultaten van de participatieve acties.

Evalueer het effect van de acties binnen een tot drie maanden na de uitvoering van de participatieve acties, via online enquêtes verstuurd naar alle deelnemers of via interviews met belanghebbenden.

17. Geef feedback over de resultaten van het participatieproces.

Rond het participatieproces af met een rapportagesessie of verslag over de resultaten en bespreek, indien van toepassing, de vervolgstappen.

18. Onderhoud een informatienetwerk binnen de gemeenschap.

Zet een communicatiestrategie op om de gemeenschap op de hoogte te houden van ORB-gerelateerde kwesties (bijv. nieuwe infrastructuur, herzieningen van ORB-plannen enz.).

GELEERDE LESSEN: FACTOREN DIE DE UITVOERING VAN EFFECTIEVE PARTICIPATIEVE SC-OPBOUWPROCESSEN BEVORDEREN/BELEMMEREN

Binnen het CAPFLO-project is een systematisch conceptueel kader over sociale capaciteiten (SC's) inzake overstromingsrisicobeheer (ORB) ontwikkeld. Dankzij dit kader hebben de projectpartners een methodologie kunnen creëren voor zowel de evaluatie van SC's inzake ORB die in een bepaalde gemeenschap aanwezig zijn als voor het ontwerp van participatieve SC-opbouwprocessen inzake ORB.

Bovendien zijn deze “beoordelings- en participatieve hulpmiddelen” door de CAPFLO-onderzoeksteams in vijf verschillende EU-landen ingevoerd, in verschillende contexten en met diverse doelstellingen. De lessen uit deze ervaringen zijn gedeeld met en besproken door de partners, met als resultaat een vergelijkende analyse die via de QR-code kan worden geraadpleegd.

Lees de onderdelen “Geleerde lessen” en de “Conclusies en aanbevelingen” van dit document voordat u begint met het plannen van uw eigen proces. U vindt daar namelijk zeer specifieke en concrete bevindingen zoals het belang van deskundige leiding van overlegworkshops, welke SC's moeilijker op te bouwen zijn, of een lijst met factoren die bijdragen aan grotere participatie in de uitgevoerde acties of aan verbetering van hun effectiviteit met betrekking tot het SC-opbouwproces.

Alle lessen getrokken uit de ervaringen van CAPFLO verwijzen expliciet naar specifieke contexten, die sterk variëren in zeer bepalende omstandigheden, zoals de eerste motivatiecapaciteiten van de vijf bestudeerde gemeenschappen. De context bleek uiterst belangrijk met betrekking tot de werking van de uitgevoerde PA's, en moet zeker in aanmerking genomen worden bij het ontwerpen van toekomstige participatieve SC-opbouwprocessen.

Het gekoppelde document en de hele methodologie moet verder worden verrijkt met toekomstige ervaringen. Neem daarom contact op met de CAPFLO-coördinator om de resultaten en lessen vanuit het participatieve SC-opbouwproces inzake ORB binnen uw gemeenschap te delen (en/of om technische ondersteuning te vragen om u te helpen dit te ontwikkelen).

Filmvertoning “Before the Flood” (Duitsland)

Boottocht met uitleg over de rivier Ebro (Spanje)

Excursie naar uiterwaarden (Nederland)

Publiek evenement in overstroombare gebieden (Frankrijk)

Openbare vergadering in Rottofreno (Italië)

<https://goo.gl/JEP4WP>

PARTICIPATIEVE SOCIALE CAPACITEITSOPBOUW KAN ONS HELPEN MET...

- Het afsluiten van een passende verzekering.
- Het financieren van ORB-acties en -infrastructuur.
- Het aanpassen van de ruimtelijke ordening aan het overstromingsrisico.
- De verbetering van de milieukwaliteit.
- Het delen en leren van succesvolle ervaringen in ORB.
- Het opzetten van ORB-gerelateerde sociale netwerken.

CAPFLO

Humanitarian Aid and
Civil Protection

Het CAPFLO-project wordt gefinancierd door de Europese Commissie (Directoraat-generaal voor Civiele Bescherming en Europese Humanitaire Operaties, DG ECHO) en wordt ondersteund door vijf onderzoeksteams in heel Europa.

Deze praktische richtlijnen zijn de bijdrage van CAPFLO aan gemeenschappen die hun kwetsbaarheid voor overstromingen willen verminderen, waarbij zij hun eigen sociale capaciteiten willen vergroten door middel van een participatieve aanpak. Het bevat voorbeelden van de uitvoering van de proefprojecten van het project en een "stapsgewijze gids" voor het ontwerp en de uitvoering van participatieve sociale capaciteitsopbouwprocessen.

Ga naar www.capflo.net voor meer informatie over CAPFLO en contactpersonen.

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

IGOP
Institut de Govern i
Polítiques
Públiques

Lab'URBA
Université Paris-Est

UPEC
Connaissance - Action

UNIVERSITAT
MARRIOTT CANTON
VUL DE MARNE

IEM Institute for
Environmental Studies

VU

LEUPHANA
UNIVERSITÄT LÜNEBURG

ISTITUTO
PER LA
RICERCA
SOCIALE

irs